

Omvärldsanalys 2026

Innehåll

Inledning	1
Avtagande befolkningstillväxt och åldrande befolkning.....	2
Långsammare folkökning i Sverige och Uppsala – men fortsatt osäker utveckling.....	2
Åldrande befolkning – en global trend	2
Anpassningar till förändrad befolkningsstruktur.....	3
Kompetensförsörjning – en kritisk fråga.....	3
Miljö- och klimatförändringar	5
Behoven av omställning och innovation allt tydligare.....	5
Faktorer som kan påverka klimatpolitikens legitimitet och acceptans.....	5
Globalisering, konkurrens och teknikutveckling.....	8
Ett hårdare säkerhetspolitiskt klimat	8
Teknikutvecklingens påverkan på våra liv.....	8
Ansvar, öppenhet och cybersäkerhet.....	9
Platsens attraktivitet och arbetsmarknadens förutsättningar	9
Levnadsförhållanden, ojämlikhet och folkhälsa	11
Ökade inkomstskillnader och fortsatt svårt på arbetsmarknad för vissa grupper	11
Fortsatt obalans på bostadsmarknaden och boendesegregation	11
Hälsa, fritid och psykisk ohälsa	12
Skillnader mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden	12
Barn och unga.....	14
Skola och fritid	14
Kriminalitet och tidiga insatser	14
Unga vuxna: arbete och bostad	14
Samhällsklimat, brottslighet och demokratins förutsättningar	17
Tillit, värderingar och polarisering.....	17
Politiskt intresse, desinformation och samtalsklimat.....	17
Terrorhot, kriminalitet och otrygghet	18
Organisation och ledning i kris och komplexitet	20
Ökad motståndskraft genom stärkt säkerhet och krisberedskap	20
Omställningstryck på den offentliga sektorn	21
Den svåra digitaliseringen	21
Uppsalas ekonomiska förutsättningar 2027–2029	23
Den svenska ekonomin befinner sig i återhämtning	23
Det kommunala skatteunderlaget stärks	24

Inledning

Uppsala kommuns omvärldsanalys syftar till att stödja kommunkoncernens olika delar i att förhålla sig aktivt till omvärlden, så att de kan agera mer förutseende och strategiskt samordnat. Omvärldsanalys 2026 utgör ett planeringsunderlag för framtagandet av Mål och budget 2027 med plan för 2028–2029.

Rapporten beskriver övergripande, långsiktiga omvärldstrender. Årets rapport lyfter särskilt fram:

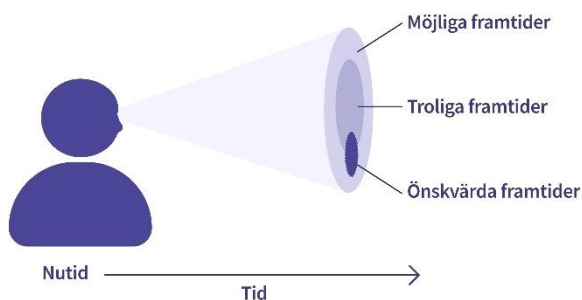
- Hur lägre folkökningstakt och en åldrande befolkning skapar nya planeringsförutsättningar och påverkar samhällets utveckling
- Situationen för barn och unga
- Utmaningar med digitaliseringen
- Behovet av att anpassa organisation och ledning till den komplexa samhällsutvecklingen och förändrade krav och förväntningar

Även om trenderna beskrivs separat handlar det i verkligheten ofta om sammanhängande skeenden, med orsaker och konsekvenser som glider in i varandra.

Figur 1. De sju övergripande omvärldstrenderna i Uppsala kommuns omvärldsanalys. 1) Avtagande befolkningstillväxt och åldrande befolkning, 2) Miljö- och klimatförändringar, 3) Globalisering, konkurrens och teknikutveckling 4) Levnadsförhållanden, ojämlikhet och folkhälsa 5) Barn och unga, 6) Samhällsklimat, brottslighet och demokratis förutsättningar, samt 7) Organisation och ledning i kris och komplexitet.

I årets rapport är de sammanfattande *förändringstrycken* omarbetade utifrån vad som kan sägas vara troligt, möjligt och önskvärt ur kommunkoncernens perspektiv. Förändringstrycken utmynnar i frågor att ställa i verksamheterna. Vi kan inte förutsäga framtiden, men vi kan utgå från underbyggda påståenden och fundera tillsammans på vad vi tror kommer att hända och hur vi kan möta framtiden.

Figur 2. Illustration av strategisk framsyn – att identifiera möjliga, troliga och önskvärda framtider för att identifiera handlingsalternativ och strategiska val.

Avtagande befolkningstillväxt och åldrande befolkning

Sveriges befolkning växte snabbt under 2000-talets början men ökningstakten har nu dämpats.¹ Andelen äldre ökar samtidigt som barnafödandet minskar, vilket förändrar befolkningens struktur och därmed behoven av olika tjänster. Det påverkar kommunernas ekonomi, planering och utbud. Uppsala väntas även fortsatt öka sin andel av rikets folkmängd.²

Långsammare folkökning i Sverige och Uppsala – men fortsatt osäker utveckling

Statistiska centralbyrån (SCB) och Uppsala kommun har reviderat ned sina prognoser över befolkningen.³ Tillväxten väntas fortsätta men i lägre takt än tidigare. År 2040 förväntas Sverige ha omkring 11 miljoner invånare och Uppsala drygt 280 000.

Huvudförklaringarna till den långsammare folkökningen är minskat barnafödande, lägre invandring och ökad utvandring. Både fruktsamhets- och migrationsantaganden är mycket osäkra och påverkas av exempelvis politiska beslut och internationell instabilitet.⁴ På sikt antar SCB att fruktsamheten kommer att öka något, ett antagande som återspeglas i Uppsalas befolkningsprognos.⁵ Framtidens invandring antas spegla genomsnittet hittills på 2000-talet och mer bestå av återvändande svenska medborgare och personer som invandrar för studier eller arbete än av asylrelaterad invandring, som tidigare dominerat.⁶ Den höga utvandringen 2023–2024 beror främst på Skatteverkets arbete med folkbokföringen. Situationen för ukrainska medborgare med uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet skapar ytterligare osäkerhet i prognoserna.⁷

Åldrande befolkning – en global trend

Minskade födelsetal och längre livslängd leder till en åldrande befolkning. Denna utveckling är gemensam för flertalet länder i Europa, i Nordamerika och i delar av Asien. För många länder handlar det om stora grupper gamla som ska försörjas av befolkningen i arbetsför ålder. Bland samhällseliga konsekvenser av en åldrande befolkning nämns:⁸

- Hårdare prioriteringar mellan omsorg och välfärd för äldre och satsningar på framtiden i form av utbildning och infrastrukturinvesteringar.
- Svagare aggregerad ekonomisk aktivitet, lägre innovationskraft i ekonomin och risk för lägre konsumtions- och investeringsmönster.
- Arbetskraftsbrist och ökad konkurrens om arbetskraften mellan och inom länder och sektorer.
- Risk för ökade klyftor mellan generationer, där äldre generationer är rikare än yngre generationer medan de yngre generationerna bär kostnaderna för välfärdssystemet.
- Ökad risk för ensamhet och isolering samt bristande vård och stöd för äldre människor och ökande obetalt och ojämnt omsorgsarbete.

Sverige har en mer gynnsam åldersstruktur än många jämförbara länder tack vare att Sverige länge har haft jämförelsevis höga födelsetal och stor invandring av personer i arbetsför ålder.⁹ Uppsala kommuns åldersstruktur är gynnsam jämfört med flertalet kommuner i Sverige, vilket framför allt förklaras av det stora antalet studenter.¹⁰

Anpassningar till förändrad befolkningsstruktur

Den snabba befolkningsökningen under 2010-talet skapade stora behov inom vård, skola, omsorg, bostäder och annan infrastruktur. Den betydligt lägre takten i befolkningstillväxten har förändrat situationen. På grund av färre födda barn kommer inte kostnader kopplade till barnomsorg och skola att öka som förväntat och minskad asylrelaterad invandring har också inneburit att kommunernas kostnader för mottagande och etablering har minskat. Andra utmaningar har dock uppstått i den faktiska planeringen och dimensioneringen av verksamheter. Efterfrågan förskjuts mot äldreännliga tjänster, medan barn- och ungdomsnära verksamheter behöver ses över. Samtidigt har åren av snabb befolkningstillväxt byggt upp behov av investeringar i den byggda miljön och infrastrukturen, däribland bostäder, avlopp, vatten- och elförsörjning. Därtill kommer behov av att stärka den civila försvarsförmågan och beredskapen, samt fortsatta klimatinvesteringar (se respektive trendbeskrivning).

Att gruppen äldre ökar och fler lever längre innebär sannolikt ökade vård- och omsorgsbehov. Gruppen äldre är en heterogen målgrupp. Många är friskare längre upp i åldrarna än tidigare och hittills har befolkningstillväxten i åldersgruppen 80 år och äldre varit snabbare än kostnadsökningen.¹¹

Kompetensförsörjning – en kritisk fråga

Befolkningsutvecklingen, teknikutvecklingen och klimatomställningen påverkar arbetskraftsbehovet. Kommunerna riskerar brist på personal, främst på grund av ett större arbetskraftsbehov inom äldreomsorgen och för att ersätta pensionsavgångar.¹² Nya arbetssätt och ny teknik – som digitalisering, automatisering och AI – ses som viktiga för att arbeta mer resurseffektivt. Försäkringskassan betonar att bättre organisatoriska och sociala arbetsförhållanden bör ses som långsiktiga investeringar som har positiva effekter på personalomsättning, produktivitet, hälsa och arbetsförmåga, liksom på sjukfrånvaron.¹³ Sveriges kommuner och regioner (SKR) menar att behovet av att rekrytera främst kan minskas genom att bli bättre på att behålla och arbeta med befintlig personal. Arbetsgivare kan arbeta med friskfaktorer, attraktiva scheman, kompetensutveckling genom hela arbetslivet och goda förutsättningar för chefs- och ledarskap med mera.¹⁴ Det finns också viss potential i att öka ansträngningarna för att få arbetslösa personer i arbete och att underlätta för arbetskraftsinvandring och migration generellt, enligt SKR.¹⁵ Utrikesfödda har kommit att spela en allt viktigare roll för kommunernas kompetensförsörjning.¹⁶

Förändringstryck

Förändringstrycken diskuterar kort trenden utifrån vad som är troligt, möjligt eller önskvärt.

Det är troligt att den nära framtiden kommer att kännetecknas av:

- En långsammare befolkningstillväxt än under 2010-talet och jämfört med tidigare prognoser.
- Minskad efterfrågan på verksamheter och tjänster riktade till barn. Behov att se över verksamheternas placering och omfattning.
- Ökad efterfrågan på verksamheter och tjänster inom vård och omsorg. Behov av anpassade boendelösningar, förebyggande insatser och teknikstöd för äldre. Tilltagande arbetskraftsbrist, särskilt inom vård och omsorg.

- Stora investeringsbehov för att uppdatera och bygga ut infrastruktur.
- Teknikskiften (digitalisering, automatisering och AI) som förändrar bemanningsbehov och arbetssätt.

Det är möjligt, men mer osäkert, att den nära framtiden påverkas av:

- Att utvecklingen med minskande behov inom barnomsorg, skola och fritid bryts på grund av att barnafödandet vänder uppåt.
- Att folkökningen förstärks eller dämpas på grund av nationella beslut, konflikter och kriser i omvärlden som påverkar migrationen.
- Att behovsnivåerna inom äldreomsorgen ökar snabbare än vad de gjort hittills.

Det är önskvärt med en utveckling som bidrar till:

- Förbättrad arbetsmiljö, minskad sjukfrånvaro, mer attraktiva scheman, differentierade roller, fler karriärvägar och stärkt stöd till chefer för att rekrytera, behålla och utveckla befintlig personal.
- Att digitalisering, automatisering och AI används strategiskt för att avlasta personal och arbeta mer resurseffektivt.
- Att såväl överkapacitet som underkapacitet undviks inom skola, vård och omsorg.
- Att verksamheter, aktiviteter, fysiska och digitala miljöer anpassas till olika grupper av äldres behov. Samarbeten med region, intresseorganisationer och universitet samt internationellt kan ge nya arbetssätt och ökad kunskap om äldres behov och perspektiv.

Frågor att fundera över:

- Är trenden och förändringstrycken relevanta för vår verksamhet?
- Vilka utmaningar kan vi se för vår verksamhet och vår möjlighet att uppfylla vårt kärnuppdrag?
- Vad kan vi göra för att nå en önskad utveckling?
- Vilka skulle vi behöva samverka med?

Miljö- och klimatförändringar

Människans aktivitet är av sådan omfattning att sex av de nio planetära gränserna bedöms ha överskridits.¹⁷ Klimatförändringar, ohållbar resursanvändning och användning av kemikalier med mera utsätter ekosystemen för ett stort tryck och har negativa hälsoeffekter på människor, djur och natur. Utvecklingen pekar mot en fortsatt förlust av biologisk mångfald och ökad frekvens av exempelvis stormar, översvämningar, torka och bränder. Ett stabilt klimat, odlingsbar mark, tjänligt vatten och fungerande ekosystemtjänster är förutsättningar för vår livsmedelsproduktion.¹⁸ Samtidigt ökar intressekonflikter och krav på rättvisa när klimatomställningen går in i ett genomförandeskede. En betydande del av befolkningen känner oro inför miljöförstörelse och klimatförändringar, även om graden av oro varierar mellan grupper.¹⁹

Behoven av omställning och innovation allt tydligare

Globalt finns tecken på att de fossila utsläppen närmar sig sin kulmen, främst tack vare minskad kolanvändning och ökad förnybar energi.²⁰ Under 2023 minskade koldioxidutsläppen kraftigt i EU.²¹ EU:s nya, bindande klimatmål för 2040 innebär en minskning med 90 procent av nettoutsläppen av växthusgaser jämfört med 1990 års nivåer.²² I Sverige ökade utsläppen under 2024, och upptaget av växthusgaser i skog och mark har halverats sedan 2010-talet.²³ Prognoserna visar att Sverige inte kommer att nå sina klimatmål för 2030, 2040 eller 2045.²⁴

Klimatomställningen kan skapa innovation, nya marknader och fler arbetstillfällen, exempelvis genom digitalisering, cirkulära affärsmodeller och klimatanpassningsåtgärder.²⁵ EU driver på omställningen genom skärpt lagstiftning, bland annat inom utsläppshandel, markanvändning, luftkvalitet och energiprestanda.²⁶ Många av åtgärderna samlas inom det så kallade 55%-paketet som också innehåller en social klimatomställning.²⁷

Elektrifieringen är central för den gröna omställningen, men kräver stora investeringar i elproduktion och stamnät. Utmaningarna, inte minst vad gäller tillgänglig el och rimliga elpriser, är stora. EU-kommissionen presenterade i början av 2025 ”Ren industrigiv” och en handlingsplan för billigare energipriser.²⁸ Riksdagens mål är 100 procent fossilfri elproduktion till 2040.²⁹

Faktorer som kan påverka klimatpolitikens legitimitet och acceptans

Klimatomställning och klimatanpassning kräver stora investeringar och skapar stora kompetensbehov, till exempel inom fastighets- och energisektorerna. Finansieringen behöver långsiktighet, samverkan och både offentligt och privat kapital.³⁰ För att åstadkomma beteendeförändringar och förändrade produktions- och konsumtionsmönster behövs även omfattande regleringar och incitament.

För klimatpolitikens allmänna acceptans och legitimitet är faktorer som effektivitet, rättvisa, dialog och deltagande viktiga.³¹ Individens acceptans skiljer sig beroende på grad av klimatoro, politisk ideologi, tillit till politiker och institutioner, socioekonomisk status och geografisk närhet till åtgärderna.³² Forskning visar att testperioder och gradvis införande kan förändra opinionen och öka acceptansen, som till exempel när trängselskatt infördes i Stockholm.³³ Policypaket med kombinerade åtgärder som

balanserar omställningskostnader med sociala och ekonomiska fördelar kan bidra till att minska motståndet (jämför EU:s sociala klimafond), liksom att åtgärderna utformas utifrån bredare fördelar som säkerhet, beredskap, regionalekonomisk utveckling och folkhälsa. Visioner om framtiden samt lokal delaktighet stärker också legitimiteten, enligt forskningen.

Förändringstryck

Förändringstrycken diskuterar kort trenden utifrån vad som är troligt, möjligt eller önskvärt.

Det är troligt att den nära framtiden kommer att kännetecknas av:

- Att miljö- och klimatförändringar kommer att påverka samhället, kommunens verksamheter och enskildas liv i allt större utsträckning och ha betydande ekonomisk påverkan för kommunen.
- Klimatanpassning av bebyggelse, samhällstekniska system samt vatten- och livsmedelsförsörjningen. Att investeringar behöver klimatsäkras.
- Behov av att fortsätta stärka förmågan att hantera komplexa händelser orsakade av extremväder.
- Behov av kompetens och kapacitet att genomföra tidiga risk- och konsekvensanalyser och sätta tydliga och hållbara krav på leverantörer, entreprenörer och samarbetspartners.
- Omställnings- och investeringsbehov för säkrad energiförsörjning, energieffektivitet och redundans för samhällsviktiga verksamheter.
- Behov av att utforma åtgärder så att de får acceptans och legitimitet, till exempel genom gradvis införande eller att lyfta fram sidonyttor.

Det är möjligt, men mer osäkert, att den nära framtiden påverkas av:

- Ökade krav på regional och lokal nivå eller hastiga omläggningar av politiken om Sverige inte når sina nationella klimatmål.
- En riskutveckling som leder till att bostads- eller verksamhetsområden behöver omvandlas, flyttas eller skyddas och tätorter förtätas eller planeras om för att minska sårbarheten.
- Kompetensbrist inom bland annat energi, planering, byggsektorn, krishantering, teknik och upphandling.
- Ökat motstånd mot miljö- och klimatåtgärder och investeringar i till exempel energi och industri. Ökad oro och polarisering kopplat till miljö- och klimatfrågor.

Det är önskvärt med en utveckling som bidrar till:

- Fortsatta prioriteringar av områden med stor påverkan på klimat och miljö.
- Att finna nya vägar för att påverka de stora utsläppsområdena där kommunen inte har rådighet.
- En bebyggelsemiljö som i planering, förvaltning och underhåll är klimatpositiv, energieffektiv och hållbar och samtidigt har en hög grad av flexibilitet i förhållande till framtida behov.
- Att öppna för extern finansiering och mer samarbete med företag och andra aktörer som fokuserar på innovation och miljö- och klimatdriven affärs- och verksamhetsutveckling.

- Ökad invånardialog och rättvisehänsyn för att stärka insyn och delaktighet lokalt. Att säkerställa att omställningen inte leder till ökade skillnader mellan sociala grupper.

Frågor att fundera över:

- Är trenden och förändringstrycken relevanta för vår verksamhet?
- Vilka utmaningar kan vi se för vår verksamhet och vår möjlighet att uppfylla vårt kärnuppdrag?
- Vad kan vi göra för att nå en önskad utveckling?
- Vilka skulle vi behöva samverka med?

Globalisering, konkurrens och teknikutveckling

Globalisering, frihandel och förbättrade kommunikationer har bidragit till ökad tillväxt och handel, men har också skärpt konkurrensen om kompetens och investeringar. I Sverige har Stockholm-Uppsala en central position i tillväxten.

Inom områden som digitalisering och automatisering, AI, bioteknik, materialutveckling och energiteknik är förändringstakten mycket hög och påverkar samhällen, företag, organisationer och individer världen över. Driftstörningar, cyberattacker och andra sätt att utnyttja teknisk sårbarhet skadar, oroar och har höga kostnader.

Ett hårdare säkerhetspolitiskt klimat

Rysslands invasion av Ukraina och ökande stormaktsrivalitet har försämrat det säkerhetspolitiska läget.³⁴ OECD varnar för att protektionism och handelsspänningar kan störa leveranskedjor och hämma tillväxt.³⁵ Den tilltagande geopolitiska maktkampen gör det svårare att hantera gränsöverskridande hot som klimatförändringar, pandemier, attacker mot strategisk infrastruktur, terrorism, våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet.³⁶ Många mellanstatliga samarbeten, internationella avtal och globala institutioner har försvagats och istället talas om "minilateralism" eller "plurilateralism", det vill säga att stater (och andra aktörer) går samman i de frågor där de delar problembild eller intressen.³⁷ Geopolitisk osäkerhet och ökade cyberhot gör frågan om digital suveränitet – förmågan att kontrollera sin data och säkra kritiska system – allt viktigare.

Teknikutvecklingens påverkan på våra liv

Digitalisering och generativ AI förändrar hur vi arbetar, producerar och konsumerar. Utvecklingen ställer krav på utbildningssektorn och arbetsgivare att utbilda och vidareutbilda för morgondagens kompetensbehov och arbetsmarknad.³⁸

Tjänstesektorn genomgår en teknikdriven omvandling där handeln sker i digitala kanaler och välfärdstjänster utförs med digitala hjälpmedel. Inom många områden förekommer delningstjänster och "gig-ekonomi" (att arbetstagare, ofta via en digital plattform, anlitas för att utföra korta, tidsbegränsade arbetsuppgifter).

Digitaliseringen och annan teknikutveckling kommer på längre sikt sannolikt få stor påverkan på människors val av livsmiljö, konsumtionsmönster och fritidsaktiviteter. liksom verksamheters behov av lokaler, kompetens och infrastruktur och därmed även deras lokalisering. Det är svårare att förutsäga exakt hur.

Den ökade tillgången på digitala tjänster kan komma att ersätta fysiska och platsbundna tjänster i viss grad. Det offentliga har en central roll i att säkerställa att alla grupper kan ta del av samhällsservice. Äldre personer är särskilt utsatta – både för tekniska svårigheter och för risken att drabbas av bedrägerier. Det är sällan de äldres behov och önskemål som driver teknikutvecklingen, och en betydande andel äldre har svårigheter med teknik som de behöver för att hantera vardagen och upprätthålla sociala kontakter, som tidsboknings- och betalningsappar, videosamtal, mejl och sökmotorer.³⁹

Ansvar, öppenhet och cybersäkerhet

Digitalisering och AI bygger på omfattande datadelning, vilket kräver tydliga regler för ansvar, öppenhet och säkerhet. EU och den svenska regeringen har tagit fram strategier och författningar för öppna och skyddade data samt digitala tjänster.⁴⁰ I Sverige utvecklas strukturer och arbetssätt för att tillgängliggöra och använda öppna och skyddade data från myndigheter.⁴¹ Sveriges kommuner har enats om en strategisk agenda för välfärdsutveckling genom digitalisering, med initiativ inom områden som socialtjänst, skola, grundläggande infrastrukturella förutsättningar och kompetensförsörjning inom digitalisering.⁴²

Driftstörningar, informationsförlust, dataintrång och andra cyberangrepp pekar på samhällets tekniska sårbarhet och kan hota grundläggande samhällsfunktioner.⁴³

Platsens attraktivitet och arbetsmarknadens förutsättningar

Arbetsmarknadsregionen Stockholm–Uppsala dominerar befolknings- och sysselsättningsutvecklingen i riket och därmed även den ekonomiska tillväxten. Uppsala kommun har ökat sin andel av såväl befolkning som sysselsättning i regionen, vilket tyder på en grundläggande attraktivitet. Investeringar, etableringar och expansioner påverkas av de värden och upplevelser som invånare och företag bidrar med, liksom av god tillgänglighet, framtidstro och förmågan att undanröja tillväxthinder.

Tillväxtverket påpekar att Sveriges arbetsmarknad i grunden fortfarande utgörs av lokala arbetsmarknader, även om distansarbete och förbättrade transportmöjligheter har ökat storleken på dessa.⁴⁴ En lokal arbetsmarknad påverkas av konjunkturläget men framför allt präglas och utvecklas den av sina egna förutsättningar, det vill säga demografi och geografi, tillgång till infrastruktur och service, samt det lokala näringslivets struktur.⁴⁵

Både Uppsala och Stockholm är regioner med högt utbud och hög efterfrågan på kvalificerad arbetskraft.⁴⁶ Tillgång till kompetens är avgörande för näringslivets utveckling. Kraven på högre utbildning har ökat över tid samtidigt som enklare jobb, utan krav på högskoleutbildning, också blivit fler.

Förändringstryck

Förändringstrycken diskuterar kort trenden utifrån vad som är troligt, möjligt eller önskvärt.

Det är troligt att den nära framtiden kommer att kännetecknas av:

- Ny teknik och förändrade beteenden som påverkar alla verksamheter. Detta ställer krav på fortbildning av medarbetare, strategisk kompetensförsörjning och samverkan med myndigheter, företag och civilsamhälle.
- Att arbetsmarknadsregionen Stockholm-Uppsala behåller sin centrala position. Regionen kan därför förvänta en fortsatt befolkningstillväxt på en bostadsmarknad och infrastruktur som redan är ansträngd. Den förväntade och eftersträlvade tillväxten behöver hanteras i relation till miljö- och klimatmål.

- Förhöjd risk för driftstörningar samt cyberhot och avancerad brottslighet som ställer krav på robust digital infrastruktur, god informationssäkerhet, kompetensförsörjning och samverkan på lokal, nationell och internationell nivå.
- Förändrade behov av lokaler och fysiska mötesplatser samt nya res- och konsumtionsbeteenden. Det påverkar behovet av transporter och kollektivtrafik och hur verksamheter och servicepunkter ska lokaliseras.
- Förbättrad tillgänglighet till välfärdstjänster genom ökad digitalisering men också exkludering av grupper som inte kan eller vill använda digitala verktyg.

Det är möjligt, men mer osäkert, att den nära framtiden påverkas av:

- Handelsspänningar som leder till brist på vissa material eller teknikprodukter och därigenom försvårar och fördyrar kommunala verksamheter och investeringar.
- Att Stockholm–Uppsalas centrala position i Sveriges tillväxt hämmas, till exempel på grund av en negativ säkerhetspolitisk utveckling, en ansträngd bostadsmarknad, infrastrukturbrister eller ökad otrygghet och kriminalitet.
- Radikalt förändrade etablerings-, arbets- och bosättningsmönster på grund av minskad globalisering, att distansarbete ökar igen och mer digitala tjänster.

Det är önskvärt med en utveckling där:

- Uppsala kommun stärks som plats att leva, bo, verka i genom god service och gott näringslivsklimat, bostäder, skola, trygghet och ett rikt och tillgängligt idrotts-, kultur- och friluftsliv.
- Möjligheterna att bo, verka och leva såväl på landsbygden som i mindre tätorter utvecklas. Utveckling av kultur- och fritidsaktiviteter, evenemang och föreningsliv, servicepunkter, mötesplatser och digitala kontaktytor och hybridlösningar.
- Alternativa kontaktvägar och lösningar erbjuds för personer med svag digital kompetens.
- Digitalisering och datadelning utvecklas utifrån ett långsiktigt helhetsgrepp som hanterar såväl juridiska som praktiska aspekter.
- Det finns en bred och samlad kompetens – som spänner över infrastruktur, lokalförsörjning, besöksnäring och evenemang, social hållbarhet och folkhälsa – för att attrahera inflyttare, besökare och investerare.
- Samverkan lokalt och regionalt ökar. Stärkta samarbeten i frågor som kompetensförsörjning, infrastruktur, och innovationskraft. Mer internationellt samarbete och extern finansiering.

Frågor att fundera över:

- Är trenden och förändringstrycken relevanta för vår verksamhet?
- Vilka utmaningar kan vi se för vår verksamhet och vår möjlighet att uppfylla vårt kärnuppdrag?
- Vad kan vi göra för att nå en önskad utveckling?
- Vilka skulle vi behöva samverka med?

Levnadsförhållanden, ojämlikhet och folkhälsa

Levnadsförhållandena i Sverige har förbättrats över tid, men skillnaderna i inkomster, förmögenhet, hälsa och livsvillkor mellan grupper är stora. Grupper skiljer sig åt när det gäller skolresultat, bostadssituation, arbetsliv och tillgång till service – särskilt mellan stad och landsbygd.

Hälsoläget är generellt gott, men det behövs större fokus på faktorer som stärker livskvalitet, gemenskap och hälsosamma levnadsvanor.

Ökade inkomstskillnader och fortsatt svårt på arbetsmarknad för vissa grupper

Inkomstskillnaderna har ökat i Sverige sedan 1990-talet.⁴⁷ Orsakerna är främst stigande kapitalinkomster i toppen av fördelningen, men också att skillnaden mellan de som arbetar och de som inte gör det har ökat eftersom bidrag och transfereringar inte har följt löneökningstakten och förvärvsarbetande får jobbskatteavdrag.⁴⁸

Lågkonjunkturen har pressat hushållens ekonomi och fortsatt att sätta spår på arbetsmarknaden under 2025. 6,2 procent av arbetskraften i Uppsala kommun var inskrivna som arbetslösa under det fjärde kvartalet 2025, vilket var lägre än i riket och något lägre än motsvarande tid 2024 men fortsatt högre än 2023.⁴⁹ Högre arbetslöshet leder ofta till ökad långtidsarbetslöshet på sikt. Andelen långtidsarbetslösa av de som är arbetslösa har ökat i Uppsala under 2025.⁵⁰

Särskilt utrikes födda kvinnor med kort utbildning och personer med funktionsnedsättning har det svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Bland de långtidsarbetslösa finns arbetssökande som har mycket små chanser till varaktig etablering på arbetsmarknaden, enligt Arbetsförmedlingen.⁵¹

Fortsatt obalans på bostadsmarknaden och boendesegregation

Bostadsmarknaden påverkas fortsatt av hushållens svagare ekonomi och höga byggkostnader, men Boverket bedömer att effekterna av den försvagade köpkraften och osäkerheten nu börjar släppa.⁵² Situationen varierar över landet: storstäder och tillväxtregioner har generellt fortsatt långa bostadsköer och högt tryck på hyresrätter, medan många mindre kommuner och landsbygdskommuner har överskott på bostäder och allt fler vakanser.⁵³ Många hushåll vill bo i småhus, och regeringen har tillsatt en egnahemskommissionär med uppdrag att verka för ökat småhusbyggande.⁵⁴ Många av dagens befintliga småhus väntas samtidigt komma ut på marknaden när äldre flyttar eller avlider, enligt en rapport från Mäklarsamfundet.⁵⁵

Grupper med svag ekonomi – unga, äldre, nyanlända och personer med funktionsnedsättning – har särskilt svårt på bostadsmarknaden och många har en osäker boendesituation. Många hyresvärdar accepterar inte vissa typer av inkomster – exempelvis försörjningsstöd, föräldrapenning utan anställning, barnbidrag och underhållsstöd. Sedan 2018 har vräkningar ökat i riket, både i antal och i förhållande till folkmängden.⁵⁶

Uppsala har, likt andra städer i Sverige, en tydlig socioekonomisk boendesegregation.⁵⁷ Vissa områden har betydligt större andel barn i låginkomsthushåll, högre arbetslöshet och större behov av ekonomiskt bistånd.⁵⁸ Boendesegregationen speglas i skillnader i hälsa, valdeltagande och föreningsaktivitet. Den fysiska miljön spelar en central roll för boendesegregationen genom de boendeformer som erbjuds, hur stadsrummet är organiserat och hur tillgången till offentliga platser ser ut, enligt en kunskapsöversikt.⁵⁹ En väl gestaltad stadsmiljö och rumsligt integrerade miljöer kan bidra till att minska social åtskillnad. Enbart nybyggnation är inte en lösning på bostadssegregationen.⁶⁰

Hälsa, fritid och psykisk ohälsa

Skillnader i hälsa och delaktighet är stora. Särskilt utsatta grupper är exempelvis personer med funktionsnedsättning och personer som står utanför arbetsmarknaden. Dessa grupper har ofta ökad risk för ohälsa och utanförskap samt sämre tillgång till eller förmåga att ta del av samhällets utbud av vård och stöd.⁶¹

En stor del av ojämlikheten i hälsa beror på faktorer som går att påverka, menar Folkhälsomyndigheten.⁶² Forskning visar att förebyggande insatser – som sociala aktiviteter, motion och goda matvanor – kan ha god effekt i alla åldrar.⁶³ Psykisk ohälsa står för över hälften av alla längre sjukfall.⁶⁴ Fler barn och vuxna uppger att de har psykiska besvär som stress, oro och sömnsvärigheter jämfört med tidigt 2000-tal och fler vårdas inom psykiatri.⁶⁵ Under år 2024 dog 1 230 personer av säkerställt suicid, varav flertalet män.⁶⁶ Särskilt personer med funktionsnedsättning, mottagare av ekonomiskt bistånd och arbetslösa unga vuxna har högre risk för psykisk ohälsa.⁶⁷ Utsatthet i olika former i barndomen ökar risken för psykisk sjukdom och behov av psykiatrisk vård i vuxen ålder.

Fritiden för vuxna i Sverige kretsar kring idrott, naturupplevelser, kultur, föreningsliv, umgänge och digitala aktiviteter.⁶⁸ Pandemin förändrade vanor, men nu har många typer av aktiviteter gått tillbaka till förut även om mer utövas digitalt.⁶⁹ Utbildning, geografi och socioekonomi hänger samman med fritidsvanor och mängden aktivitet.

Åldrande är ofta förknippat med mer ofrivillig ensamhet, svagare sociala nätverk och fler hälsoproblem som också påverkar det psykiska välbefinnandet negativt. I en nyligen publicerad studie sticker dock äldre svenskar ut som en av världens lyckligaste grupper med starka nära relationer och högst psykiskt välbefinnande, medan unga vuxna mår sämst av alla åldersgrupper i Sverige.⁷⁰

Nationella strategier lyfter vikten av gemenskap, delaktighet och existentiell mening som grund för ett hållbart folkhälsoarbete. Den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention lyfter bland annat behoven av att skapa socialt hållbara samhällsstrukturer och ökade investeringar i barn, unga och unga vuxna för en god psykisk hälsa genom hela livet.⁷¹

Skillnader mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden

Arbetsmarknaden är könssegregerad: män arbetar främst i privat sektor och tekniska yrken, kvinnor främst i offentlig sektor och i vård och omsorg.⁷² Könsskillnader förstärks när familjer får barn. Forskning visar att kvinnor och män tjänar ungefär lika mycket, är chefer i ungefär lika stor utsträckning och är sjukfrånvarande från arbetet ungefär lika ofta – fram till det första barnets födelse.⁷³ Dubbelarbete bland kvinnor och bristande jämställdhet ses som viktiga orsaker till kvinnors större ohälsa.⁷⁴ Yrken inom

välståndstjänsterna, det vill säga vård, omsorg och sociala tjänster, har högst sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser.⁷⁵

Förändringstryck

Förändringstrycken diskuterar kort trenden utifrån vad som är troligt, möjligt eller önskvärt.

Det är troligt att den nära framtiden kommer att kännetecknas av:

- Fortsatta skillnader i levnadsförhållanden och hälsa, samt boendesegregation där ekonomiskt svaga grupper har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden.
- Psykisk ohälsa och lågt välbefinnande kopplat till fattigdom, ensamhet och otrygghet, svag delaktighet och meningsfullhet samt ojämställdhet.
- Behov av kompensatoriska välfärdstjänster för att förebygga och motverka negativa och orättvisa effekter av ojämlikhet.
- Behov av tidiga och förebyggande insatser *och* extra stöd och riktade insatser till utsatta grupper, i skola, vård och omsorg.

Det är möjligt, men mer osäkert, att den nära framtiden präglas av:

- Digitalisering och innovativa lösningar som ökar möjligheterna till självständighet, delaktighet och inflytande, inte minst inom vård- och omsorgsverksamheter.
- Att arbetsmarknadens återhämtning bidrar till att fler långtidsarbetslösa etablerar sig på arbetsmarknaden.
- Ökad matchningsproblematik om utbildningsutbud och arbetsmarknadsbehov inte kopplas samman bättre.
- Ökade skillnader i fritids- och kulturvanor mellan grupper med olika socioekonomiska förutsättningar och i olika geografier.

Det är önskvärt med en utveckling där:

- Möjligheterna till utbildning, meningsfulla aktiviteter och social samvaro ökar och utjämnas.
- Mer blandade boendemiljöer med god tillgång till service och offentliga platser. Bostadsutbudet kompletteras med lokala bristsegment som ger boendevalternativ för alla livsskeden och samhällsgrupper.
- Matchningen på arbetsmarknaden förbättras. Yrkesutbildningar och kombinerade språk- och arbetsmarknadsåtgärder har god tillgänglighet och kvalitet.
- Könsskillnader i yrkesval och livsvillkor minskar. Förbättrad arbetsmiljö och mer jämställt arbets- och familjeliv.

Frågor att fundera över:

- Är trenden och förändringstrycken relevanta för vår verksamhet?
- Vilka utmaningar kan vi se för vår verksamhet och vår möjlighet att uppfylla vårt kärnuppdrag?
- Vad kan vi göra för att nå en önskad utveckling?
- Vilka skulle vi behöva samverka med?

Barn och unga

De flesta barn och unga i Sverige har goda levnadsvillkor och är optimistiska inför sin egen framtid. Uppväxtvillkor, trygghet och möjligheter till delaktighet varierar utifrån familjens resurser, socioekonomi och migrationsbakgrund. Unga med utländsk bakgrund gör framsteg inom utbildning och arbete men integrationsutmaningar kvarstår i sociala och kulturella dimensioner.

Skola och fritid

En betydande andel elever lämnar grundskolan utan gymnasiebehörighet eller fullföljer inte gymnasiet. En studie från Skolverket visade att under högstadiet är det stora grupper som inte gör kunskapsframsteg i matematik och naturvetenskap, särskilt vid bristande studiero eller låg grad av hemresurser.⁷⁶ Elever med låga resultat i årskurs 8 hade till och med negativ utveckling till årskurs 9.

Familjebakgrunden är fortsatt starkt kopplad till skolprestationer. Detta är inte konstigt: Alla föräldrar vill sina barn väl men har olika mycket tid och resurser att hjälpa dem.⁷⁷ Skolsegregationen förstärker skillnaderna mellan elever. En socialt allsidig sammansättning av skolklasser tycks ge ett genomsnittligt positivt utfall i termer av skolprestationer, framför allt för elever med svagare förutsättningar.⁷⁸

Fritiden kan vara en viktig skyddsfaktor genom delaktighet, sociala relationer och identitetsskapande aktiviteter. Samtidigt finns risker kopplade till brist på vuxennärvaro, droger, våld, asociala grupperingar och överdrivet risktagande. Fritiden kan präglas av stillasittande eller överdriven fysisk träning och prestationskrav, ensamhet eller stark kontroll och övervakning. Barns och ungdomars användning av digitala verktyg och sociala medier riskerar att tränga ut andra aktiviteter och intressen och påverka sömn och hälsa.⁷⁹

Det finns stora skillnader både vad gäller vilka och hur mycket aktiviteter som utövas mellan pojkar och flickor, mellan barn och unga med funktionsnedsättning och andra, och beroende på föräldrarnas socioekonomi och migrationsbakgrund.⁸⁰ Ungdomar på landsbygden har ofta svårare att ta sig till och från aktiviteter, skola och jobb.⁸¹

Kriminalitet och tidiga insatser

Misstankar om brott som vapenbrott, narkotikaförsäljning, utpressning och bedrägerier har ökat bland barn och unga.⁸² Kriminella nätverk rekryterar och utnyttjar minderåriga på olika sätt och av många olika anledningar.⁸³

Barn och unga med risk- eller normbrytande beteenden behöver uppmärksammas tidigt och få tillräckliga insatser och adekvat stöd. Den nya socialtjänstlagen stärker det förebyggande arbetet och gör vissa insatser tillgängliga utan behovsprövning.⁸⁴

Unga vuxna: arbete och bostad

År 2024 fanns nära 66 000 unga (16–24 år) i Sverige som varken arbetade eller studerade.⁸⁵ Fler var män än kvinnor och det var betydligt vanligare bland unga som bor i socioekonomiskt utsatta områden.⁸⁶

Ungdomar drabbas ofta tidigt vid konjunkturedgångar, eftersom de generellt sett har svagare förankring på arbetsmarknaden och en högre grad av visstidsanställningar. Samtidigt återhämtar sig unga ofta snabbt när arbetsmarknaden förbättras.

Efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft är fortsatt hög, men det är svårt att få unga att söka och fullfölja yrkesprogram på gymnasiet eller vuxenutbildningen. Prognoser för Uppsala län pekar på stora underskott inom flera yrkesområden.⁸⁷

Unga vuxna är i hög grad hänvisade till hyresmarknaden. I städerna kräver billiga hyresrätter oftast långa kötider vilket gör att unga – som av naturliga skäl inte har hunnit samla kötid – får söka sig till hyresrätter med högre hyror. På studentbostadsmarknaden ökar efterfrågan särskilt vid lågkonjunktur och stora ungdomskullar.

Förändringstryck

Förändringstrycken diskuterar kort trenden utifrån vad som är troligt, möjligt eller önskvärt.

Det är troligt att den nära framtiden kommer att kännetecknas av:

- Att socioekonomi och familjebakgrund har fortsatt stark påverkan på barns och ungas trygghet, skolresultat och fritidsmöjligheter. Skillnaderna i fritidsutbud och tillgång till kommunikationer kvarstår mellan landsbygd och stad, liksom inom staden.
- Behov av förebyggande insatser i skola, fritid och socialtjänst samt utvecklad samverkan med föräldrar och vårdnadshavare. Behov av kompensatoriska insatser och ökad samverkan med näringsliv, polis och civilsamhälle.
- Ökad omfattning på kommunens brottsförebyggande arbete. Utveckling mot mer lättillgängliga och kunskapsbaserade insatser och förstärkt uppföljning, särskilt inom socialtjänst.
- Utmaningar med kompetensförsörjning inom vård och omsorg, industri, bygg och teknik på grund av lågt söktryck i den gymnasiala yrkesutbildningens.

Det är möjligt, men mer osäkert, att den nära framtiden präglas av:

- Försvårad arbetsmarknad för unga och unga vuxna på grund av ekonomins strukturomvandling (automatisering och AI, förändringar i tjänstesektorn etc.).
- Att unga vuxna fortsätter ha svårt att etablera sig på bostadsmarknaden, med ökande skillnader mellan olika grupper av unga.
- Ökad ensamhet och minskande känsla av mening och sammanhang bland barn och unga.

Det är önskvärt med en utveckling där:

- Fler väljer yrkesutbildningar.
- Ungas kontakter med arbetsmarknaden och arbetslivet utvecklas.
- Det brottsförebyggande arbetet breddas.
- Uppsökande arbetssätt, egenmakt och tidiga insatser bidrar till att skapa trygga sociala miljöer, självkänsla och gemenskap.

Frågor att fundera över:

- Är trenden och förändringstrycken relevanta för vår verksamhet?
- Vilka utmaningar kan vi se för vår verksamhet och vår möjlighet att uppfylla vårt kärnuppdrag?
- Vad kan vi göra för att nå en önskad utveckling?
- Vilka skulle vi behöva samverka med?

Samhällsklimat, brottslighet och demokratins förutsättningar

Demokratiseringen i världen har avstannat och gått tillbaka på vissa områden.⁸⁸ Samtidigt ökar polariseringen inom länder, och auktoritära stater använder desinformation för att påverka opinioner och underminera förtroendet för institutioner även i Sverige.

Stora samhällsförändringar – klimatomställning, digitalisering och teknologisk utveckling – skapar målkonflikter och kan bidra till oro och ett växande missnöje, även när många är nöjda med sina egna liv. Andelen som upplever att Sverige utvecklas åt fel håll har ökat.⁸⁹

Tillit, värderingar och polarisering

I Sverige ligger tilliten fortsatt högt, men det finns tydliga skillnader mellan generationer, stad och landsbygd samt mellan personer födda i och utanför landet.⁹⁰ Sverige har inte en polarisering som hotar att lamslå demokratiska samtal eller processer, enligt SNS Demokratiråd.⁹¹ Under mandatperioden har blocköverskridande styren varit vanligast och ökat i kommunerna, och invånarnas förtroende för institutionerna är stabilt.⁹² Samtidigt ökar de negativa känslorna mellan väljare på ytterkanterna, och värderingsskillnader märks särskilt i frågor om religion, jämställdhet, integration och familjeliv.⁹³ Det kan försvåra arbetet mot hedersrelaterat våld, rasism och diskriminering.

Låg tillit och växande missnöje skapar utrymme för populism. Populism kan påverka demokratin negativt på flera sätt, exempelvis genom en hårdför ”folkvilja” som tillåts inkräkta på individers och minoriteters rättigheter.⁹⁴ Trots oro för demokratins utveckling är en majoritet fortsatt nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige.⁹⁵ Allmänhetens förtroende för svenska politiker, för riksdag och regering och för de fackliga organisationerna är betydligt högre än dess förtroende för de politiska partierna.⁹⁶

Många invånare i Sverige har en stark koppling till den politiska utvecklingen i andra länder. Enligt forskare finns en tendens att underskatta de stora skillnaderna mellan majoritetsvärderingar i rika sekulära demokratier som Sverige och i de ofta socioekonomiskt utsatta och starkt religiösa samhällen där många av Sveriges invånare har sin bakgrund.⁹⁷

Under 2025 presenterade regeringen en kulturkanon i syfte att tydliggöra och tillgängliggöra det kulturella arv som har format Sverige.⁹⁸ Både före och efter debatterades fenomenet livligt. En färsk kartläggning av vardagsnormer i olika länder visar i alla fall att Sverige som vanligt sticker ut som ett av de länder med mest individuellt orienterade normer men också mest tillåtande normer – med undantag för när beteenden anses störa andra.⁹⁹

Politiskt intresse, desinformation och samtalsklimat

Graden av politiskt intresse ligger stabilt i Sverige, men åsikterna och engagemangsformerna förändras.¹⁰⁰ En demokratisk utmaning är att kraven på ansvarsutkrävande ökar samtidigt som beslutsfattandet blir mer komplext.¹⁰¹ För kommunerna kan det ibland handla om att den lokala självstyrelsens legitimitet

ifrågasätts utifrån önskemål om starkare statlig styrning eller förstatligande av kommunala verksamheter.

Den snabba spridningen av nyheter, alternativa informationskällor och desinformation skapar ett hårdare samtalsklimat och kan försvaga förtroendet för information, medier och journalistik och skada demokratiska processer.¹⁰² Människor tenderar att söka information som bekräftar den egna världsbilden.¹⁰³ Det påverkar debattens tonläge, även om effekterna av filterbubblor och falska nyheter är svåra att exakt bedöma.

Förtroendevalda har en utsatt position. Under 2024 utsattes cirka en fjärdedel av de förtroendevalda för någon form av hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld.¹⁰⁴ I sociala medier omnämns politiker ofta i form av generaliseringar och negativa stereotyper. Under valåret 2026 kan både det politiska engagemanget och förekomsten av hot förväntas öka.

Terrorhot, kriminalitet och otrygghet

Terrorhotnivån sänktes i maj 2025, utifrån att hotbilden mot Sverige har förändrats och attentatshotet från våldsbejakande extremism dämpats.¹⁰⁵ Brottslighet fortsätter att påverka tryggheten. Det dödliga skjutvapenvåldet har länge ökat och blivit mer hänsynslöst. Samtidigt är befolkningens uppfattning om brottsutvecklingen mörkare än statistiken visar. Om man ser till alla anmälda brott så har antalet inte ökat från 2015 till 2024, trots att befolkningen har vuxit mycket under samma tidsperiod.¹⁰⁶ Däremot har oron för brottsligheten i samhället ökat sedan 2015, och är större bland äldre än yngre åldersgrupper.¹⁰⁷

Den organiserade brottsligheten beskrivs som flexibel, diversifierad och förekommande i hela landet.¹⁰⁸ Den använder identitetsmissbruk, korruption eller otilåten påverkan för att påverka beslutsfattande och skadar konkurrensen genom oseriösa företag och återkommande och strategiska överträdelser av regelverk, exempelvis avsteg från arbetsmiljökrav, arbetstidsregler, upphandlings- och rapporteringskrav.¹⁰⁹ Den utnyttjar arbetstagare och utsätter dem för allvarliga risker i arbetet, skadar förtroendet för välfärdssystemen och påverkar tjänstepersoners säkerhet.¹¹⁰

Utvecklingen driver samhället mot mer kontroll och mindre tillit.¹¹¹ Flera myndigheter har fått brottsbekämpande uppdrag och en särskild myndighet har inrättats för att förhindra felaktiga utbetalningar. Regeringen har också infört åtgärder för att stärka skyddet för offentliganställda, som straffskärpningar och stöd för att i vissa fall utelämna beslutsfattares namn.¹¹²

Förändringstryck:

Förändringstrycken diskuterar kort trenden utifrån vad som är troligt, möjligt eller önskvärt.

Det är troligt att den nära framtiden kommer att kännetecknas av:

- Generellt höga nivåer av tillit och förtroende till institutioner men bestående eller ökande skillnader mellan grupper. Hanterbar polarisering men ökande i frågor som jämställdhet, integration och klimatomställning.
- Behov av insatser och lokalt anpassade strategier för att behålla höga förväntningar på och tillit till det offentliga.

- En organiserad brottslighet som fortsätter att bredda sina verksamheter och påverka arbetsliv, välfärd och lokalt näringsliv. Behov av utvecklade kontrollsystem och samverkan internt och externt för att förhindra välfärdsbrott och otillåten påverkan.
- Påverkanskampanjer och desinformation som ställer stora krav på snabb, tydlig och saklig kommunikation och utvecklade kommunikationsvägar.

Det är möjligt, men mer osäkert, att den nära framtiden präglas av:

- Fortsatt snabb förändring av brottslighetens inriktning och tillvägagångssätt som ställer höga krav på det brottsförebyggande arbetets flexibilitet och utvecklingsförmåga. Det gäller inte minst rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk.
- Nya statliga krav som begränsar det kommunala självstyret på vissa områden eller ger utökade ansvarsområden (och resurser) till kommunerna.
- Motstånd mot ökad kontroll och byråkrati.

Det är önskvärt med en utveckling där:

- Det offentliga resurser används så att förutsättningarna för samhörighet stärks, över generations- och bostadsområdesgränser. Verksamheternas potential att underlätta möten mellan olika samhällsgrupper beaktas i planering och placering.
- Möjligheterna till inflytande och aktiv brukarmedverkan ökar och bidrar till större tillit och delaktighet. God tillgänglighet både fysiskt och digitalt.
- Kommunen uppfattas som tillgänglig, förutsägbar och begriplig av alla.

Frågor att fundera över:

- Är trenden och förändringstrycken relevanta för vår verksamhet?
- Vilka utmaningar kan vi se för vår verksamhet och vår möjlighet att uppfylla vårt kärnuppdrag?
- Vad kan vi göra för att nå en önskad utveckling?
- Vilka skulle vi behöva samverka med?

Organisation och ledning i kris och komplexitet

De senaste åren har präglats av flera systemiska kriser – som Rysslands anfallskrig mot Ukraina, covid-19-pandemin och klimatförändringarna. Sådana kriser sprider sig över många områden och påverkar samhället långt utanför själva händelsen. För att samhället ska vara bättre förberett ställer Sverige nu om och stärker totalförsvaret. Samtidigt är många av dagens samhällsutmaningar tecken på djupgående förändringar i ekonomi, miljö och sociala strukturer.¹¹³ Detta skapar ett stort omställningstryck på den offentliga sektorn och på hur organisationer leds. Förhoppningarna är stora på digitalisering, men flera grundläggande förutsättningar saknas fortfarande.

Flera länder arbetar därför med strategisk framsyn – ett sätt att systematiskt analysera framtiden, skapa handlingsberedskap och identifiera strategiska val som leder mot önskade framtider eller bort från oönskade.¹¹⁴

Ökad motståndskraft genom stärkt säkerhet och krisberedskap

Klimatkrisens effekter märks redan och kräver omfattande anpassning och omställning. Rysslands krig mot Ukraina har ökat hotbilden mot Sverige och är ett konkret hot för svensk ekonomi och demokrati. Det har blivit tydligt att det finns aktörer som vill utnyttja våra sårbarheter och riktar angrepp, påverkanskampanjer och desinformation mot Sverige och svenska myndigheter.¹¹⁵ Samtidigt har beroendet av el- och IT-system gjort samhället mer sårbart.

Sverige ska stärka totalförsvaret och krisberedskapen.¹¹⁶ Försvarsbeslutet har inneburit ett tillskott på över 170 miljarder kronor till det militära försvaret och en dryg femtedel av detta, cirka 38 miljarder, till det civila försvaret fram till 2030.¹¹⁷ Det civila försvaret omfattar den verksamhet som genomförs av myndigheter, kommuner, regioner, enskilda, företag och frivilliga försvarsorganisationer med flera. Det civila försvaret ska förbereda Sverige för krig och säkerställa att samhällsviktiga funktioner fungerar under kris och krig – bland annat vatten, livsmedel, kommunikationer, värme, energi och hälsa. Från 2026 kommer ungdomar att mönstras för civilplikt inom kommunal räddningstjänst.¹¹⁸

Ett motståndskraftigt samhälle bygger på att offentlig sektor, företag, civilsamhälle och privatpersoner har både kunskap och förmåga. Försvarsviljan i Sverige är hög, men många saknar egen krisberedskap – endast tre av tio klarar sig en vecka utan stöd.¹¹⁹ Lärdomar från tidigare kriser och samhällsstörningar som har drabbat Sverige visar vikten av:¹²⁰

- tydliga roller och ansvar
- gemensamma lägesbilder och samlade risk- och sårbarhetsanalyser
- förmåga att fatta beslut trots osäkerhet
- modet att skala upp i ett tidigt skede
- skydd för särskilt utsatta grupper och att aktörer inte huvudsakligen agerar utifrån sina egna frågor och verksamheters intresse
- gemensamma övningar

Omställningstryck på den offentliga sektorn

De uppgifter som den offentliga förvaltningen har att lösa handlar om komplexa och allvarliga samhällsproblem – klimatförändringar, organiserad brottslighet, ojämlikhet och otrygghet och (o)lycka – samtidigt som kritiken ökar mot långsamhet, bristande flexibilitet och svag anpassningsförmåga. Det offentligas traditionella organisationsmodell bygger på hierarkier, specialisering och styrning via regler och rutiner. Det gör det svårt att samverka, arbeta över organisatoriska gränser och möta förväntningar på att verksamheten ska bedrivas individanpassat och individcentrerat.

Mål- och resultatstyrningen kräver tydliga mål, bra uppföljning och fungerande återkoppling från resultat till styrning. I praktiken är detta svårt eftersom strategier ofta blir för övergripande och inte operationaliserbara.¹²¹ Administrationen har växt: Forskare pratar om framväxten av en ”mittokrati” och ”organisationsprofessionella”, att kärnverksamheternas yrken förlorar i status och att chefer upplevs som frånvarande för att de tagits i anspråk av högre nivåer.¹²² Det kan leda till bristande riktning för verksamheterna.

Organisation och ledning kan därför behöva förändras och ge större makt åt högsta ledningen och kärnverksamheternas personal.¹²³ På så sätt kan strategiska beslut fattas med ett bredare perspektiv och de lokala verksamheterna uppnå mer flexibilitet och innovation. Uppföljningen behöver vara snabbare och mer verksamhetsnära i relation till de utfall eller den förändring som eftersträvas.

Den svåra digitaliseringen

Digitalisering och AI kan förbättra och effektivisera välfärden, men flera hinder bromsar utvecklingen. Regeringens digitaliseringsstrategi 2025–2030 lyfter att det saknas ett antal grundläggande förutsättningar på digitaliseringsområdet för att kommuner och andra som bedriver offentligt finansierad välfärd ska kunna leverera en effektiv och invånarcentrerad välfärd.¹²⁴ Som exempel på hinder nämns svårigheter att dela data, IT-system som ökar administrationen och personalens arbetsbörda, otillgängliga och svåransända tjänster samt bristande beställar- och användarkompetens.

De digitala systemens påverkan på medarbetare och chefers arbetsmiljö har länge uppmärksammats.¹²⁵ När tekniken inte fungerar eller är illa anpassad – många klick och inloggningsar, instabila nätverk, många olika system – minskar effektiviteten och arbetsglädjen. Om de digitala systemen inte är användarvänliga och verksamhetsnära riskerar också kvaliteten på insamlad data att försämrats – och då förloras möjligheterna att använda data som stöd för beslut och utveckling.

För att de stora mängder data som de digitala systemen genererar ska kunna bidra till att utveckla verksamheterna behövs bättre datakvalitet och ordning på datamängderna. Det handlar bland annat om att strukturera och beskriva data, kvalitetssäkra befintliga datamängder, identifiera data som saknas samt ha kunskap om vem som äger data och hur data får delas.

Förändringstryck:

Förändringstrycken diskuterar kort trenden utifrån vad som är troligt, möjligt eller önskvärt.

Det är troligt att den nära framtiden kommer att kännetecknas av:

- Kommunernas allt bredare ansvar för att säkra samhällsviktiga funktioner. Beroendet av el, IT och digitala tjänster fortsätter att öka, vilket gör kommunala verksamheter mer sårbara. Beroenden och behov för att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter behöver identifieras och arbetet med risk- och kontinuitetshantering systematiseras.
- Fortsatt behov av övningar, gemensamma lägesbilder och tydliga roller i organisationen. Krav på ledare att kunna agera tidigt och hantera komplexa avvägningar.
- Att samhällets problem är komplexa och sammanflätade – brottslighet, klimatpåverkan, social oro, digitala sårbarheter – vilket kräver breda perspektiv och utvecklad samverkan mellan kommun, region, stat, näringsliv och civilsamhälle.
- Problem med datadelning, systemintegration och användarvänlighet som hämmar effektiviteten och nyttan med digitalisering och AI.

Det är möjligt, men mer osäkert, att den nära framtiden präglas av:

- Nya pandemier och akuta säkerhetshot.
- Kraftigt ökat engagemang och förbättrad beredskap bland invånarna.

Det är önskvärt med en utveckling där:

- Arbetet för att stärka motståndskraft, uthållighet och samordning fortsätter och utvecklas.
- Organisation och styrning anpassas för att bättre möta komplexa samhällsproblem och förväntningar på individanpassade lösningar.
- Kärnverksamheterna ges större flexibilitet att anpassa sig till lokala behov och skapa innovation. Mer tvärspektoriella team och samarbetsstrukturer utvecklas.
- Datakvalitet, informationsförvaltning och digital kompetens stärks.
- Ändamålsenlig data kan nås inom rimlig tid så att verksamheter kan följas i relation till de utfall eller den förändring som eftersträvas.

Uppsalas ekonomiska förutsättningar 2027–2029

Den globala ekonomin genomgår en anpassning till ny politik. Under 2025 har den globala ekonomin utvecklats relativt väl trots amerikanska tullar och en ryckig amerikansk handelspolitik. Det är ännu för tidigt att utvärdera tullarnas effekt på handeln men överlag har den globala handeln hittills klarat sig bättre än förväntat. Tullarna har dock haft en tydlig effekt på vissa handelsmönster. Främst är det handeln mellan Kina och USA som har minskat snabbt. I Kina har den stora nedgången i exporten till USA kompensats av ökad export till andra länder, särskilt Sydostasien och euroområdet.

Den globala handeln väntas försvagas under senare delen av 2025, framför allt till följd av en avmattning av den amerikanska importen. Den globala tillväxten förväntas sakta ner till 3,2 procent 2025 och 3,1 procent 2026 från 3,3 procent år 2024 och inflationen förväntas fortsätta att minska globalt.

Ekonomierna i eurozonen fortsätter att brottas med de förhöjda energipriser som följt på Rysslands invasion av Ukraina. Därtill är kräftgången för Tyskland ett stort sänke, där den personalintensiva fordonsindustrin kämpar med ett högt kostnadsläge och strukturella utmaningar. Samtidigt gynnas europeiska hushåll av att sysselsättningen har fortsatt att stiga 2023–2025 och att inflationen förväntas ligga runt 2 procent nästa år. Stora offentliga satsningar på militärt försvar och infrastruktur tillsammans med ett lägre ränteläge väntas resultera i att euroområdets ekonomi växer snabbare de närmaste åren.

Riskerna är emellertid på nedsidan och beror på långvarig osäkerhet, ökad protektionism och utbudschocker som kan dämpa tillväxten. Finanspolitiska sårbarheter, potentiella korrigeringar på finansmarknaden och urholkning av institutioner kan hota stabiliteten.

Den svenska ekonomin befinner sig i återhämtning

Efter en rad turbulenta år och en utdragen lågkonjunktur börjar det ljusna för den svenska ekonomin. Tillväxten har ökat tredje kvartalet i år; BNP ökade med 1,1 procent säsongsrensats jämfört med kvartalet innan, och med 2,6 procent jämfört med tredje kvartalet föregående år. År 2026 väntas en stark uppgång för BNP då antalet arbetade timmar börjar öka vilket gynnar löneinkomsterna.

Det reala värdet av de disponibla inkomsterna fortsätter att stärkas och hushållens räntekvot fortsätter att minska ytterligare. Hushållen är mindre pessimistiska efter ett par år av återhållen konsumtion. Utsikterna har förbättrats ytterligare av regeringens senaste budget och stimulans från både finans- och penningpolitiken förväntas bidra till tillväxten.

Figur 3. Procentuell förändring av BNP i fasta priser, kalenderkorrigerade värden. Källa: SCB.

Åren 2026 och 2027 förväntas konjunkturen stärkas med BNP-tillväxt på 2,7 respektive 2,3 procent. Det kommer dock att dröja innan arbetslösheten faller. Detta beror på att tillväxten till en början drivs av en ökad produktivitet. Arbetslösheten väntas minska till 7,5 procent tidigast 2029 när ekonomin väntas nå sin potentiella nivå.

Priser, räntor, timlöner och arbetslöshet kommer att etablera sig på högre nivåer än vid tidigare högkonjunkturer.

Återhämtningen är fortsatt skör och det finns flertalet risker som kan störa den såsom geopolitiska spänningar och USA:s handelspolitik.

Det kommunala skatteunderlaget stärks

År 2023 och 2024 ökade skatteunderlaget i riket med 4,8 respektive 3,5 procent medan det underliggande skatteunderlaget, dvs. skatteunderlaget exklusive regelförändringar, ökade med 4,6 respektive 3,7 procent. År 2024 blev skatteunderlagets tillväxt lägre än det historiska genomsnittet på 4,2 procent vilket framför allt beror på en nedgång i antalet arbetade timmar. I reala termer minskade skatteunderlaget åren 2023 och 2024 med 1,8 respektive 0,8 procent till följd av den höga inflationen och dess inverkan på kommunsektorns kostnader för avtalspensionerna.

År 2025 prognostiseras skatteunderlaget att öka med 3,6 procent, vilket är lägre än normalt och förklaras av en fortsatt nedgång i antal arbetade timmar. Men efter två år med mycket höga prisökningar, främst till följd av höga uppräknings av avtalspensionerna, innebär 2025 en stark återhämtning av det reala skatteunderlaget. I reala termer ökar skatteunderlaget med 4,0 procent framför allt till följd av att den låga inflationen resulterar i minskade kostnader för avtalspensioner.

Under perioden 2026–2029 gynnas skatteunderlaget av en starkare arbetsmarknad och beräknas öka med i genomsnitt 4,3 procent. Inflationen väntas minska men den höga inflationen 2023 och 2024 har resulterat i en varaktig försvagning av den kommunala köpkraften. Det reala skatteunderlaget beräknas stärkas med 2,3 procent under 2026 till följd av en fortsatt låg prisökning. I genomsnitt ökar det reala skatteunderlaget med 1,4 procent årligen 2026–2029 vilket är något högre än genomsnittet för 2016–2025.

Även om inflationen har stabiliserats och trycket från pensionskostnaderna minskar är prisnivån på varor och tjänster fortsatt hög och utmaningarna flera. Skatteunderlagets varaktigt försämrade köpkraft kommer att fortsätta sätta press på den kommunala ekonomin. Framöver fortsätter räntekostnader och avskrivningar att öka och ta en allt större del av det finansiella utrymmet i anspråk till följd av de ökande investeringarna. Därtill kommer anpassningen till minskande barn- och elevkullar medföra ytterligare kostnader.

Slutnoter

- ¹ [Befolkningsprognos för Sverige](#)
- ² [Knappt 90 000 fler i Sverige år 2030; Befolkningsprognos Uppsala kommun 2025–2050 - Uppsala kommun](#)
- ³ [Knappt 90 000 fler i Sverige år 2030; Befolkningsprognos Uppsala kommun 2025–2050 - Uppsala kommun](#)
- ⁴ [Sveriges framtida befolkning 2025–2070;](#)
- ⁵ [Sveriges framtida befolkning 2025–2070; Microsoft Word - Befolkningsprognos Uppsala-kommun 2025](#)
- ⁶ [Sveriges framtida befolkning 2025–2070](#)
- ⁷ [Sveriges framtida befolkning 2025–2070; Medlemsländerna överens om att förlänga EU:s tillfälliga skydd för flyktingar från Ukraina - Consilium](#)
- ⁸ [OECD Employment Outlook 2025: Setting the scene: Demographic change, economic growth and intergenerational inequalities | OECD; 2024 Ageing Report. Economic and Budgetary Projections for the EU Member States \(2022-2070\) - Economy and Finance; Ny utredning för att förstå och vända ett minskat barnafödande - Regeringen.se; Redo för framtiden? | Vård- och omsorgsanalys; SNS Analys 97. Omsorgsansvar för äldre anhöriga - SNS](#)
- ⁹ [Befolkningspyramid för Sverige; The impact of demographic change in Europe - European Commission; Population Pyramids of the World from 1950 to 2100 - PopulationPyramid.net](#)
- ¹⁰ [Befolkningsprognos Uppsala kommun 2025–2050 - Uppsala kommun](#)
- ¹¹ [Vård och omsorg för äldre - Lägesrapport 2025, sid 140ff.](#)
- ¹² [Välfärdens kompetensförsörjning – Personalprognos 2023–2033 och strategier för att klara kompetensförsörjningen](#)
- ¹³ [Försäkringskassans lägesrapport 2024:1. Psykisk ohälsa i dagens arbetsliv.](#)
- ¹⁴ [Nio strategier för att säkra kompetensförsörjningen - SKR](#)
- ¹⁵ [Välfärdens kompetensförsörjning – Personalprognos 2023–2033 och strategier för att klara kompetensförsörjningen](#)
- ¹⁶ [Utrikes födda anställda i kommuner och regioner - SKR](#)
- ¹⁷ [Rockström et al \(2024\). “Planetary Boundaries guide humanity’s future on Earth”, *Nat Rev Earth Environ* 5, 773–788 \(2024\). <https://doi.org/10.1038/s43017-024-00597-z>](#)
- ¹⁸ [Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2023 \(jordbruksverket.se\)](#)
- ¹⁹ [Svenska trender 1986-2024;](#)
- ²⁰ [Klimatpolitiska rådets rapport 2025](#)
- ²¹ [Klimatpolitiska rådets rapport 2025](#)
- ²² [Klimatmål för 2040: utsläppsminskning på 90 % - Consilium](#)
- ²³ [Klimatpolitiska rådets rapport 2025](#)
- ²⁴ [Naturvårdsverkets underlag till regeringens klimatredovisning 2025](#)
- ²⁵ [Från värdekedja till värdecykel - så får Sverige en mer cirkulär ekonomi - Regeringen.se](#)
- ²⁶ [Den gröna given: nyckeln till ett klimatneutralt och hållbart EU | Ämnen | Europaparlamentet; Nu har det omarbetade avloppsdirektivet trätt i kraft; EU:s luftkvalitetsdirektiv; Direktiv för byggnaders energiprestanda - Boverket](#)
- ²⁷ [55 %-paketet - Consilium; Genomförandet av EU:s sociala klimatfond - Regeringen.se](#)
- ²⁸ [Given för en ren industri - Europeiska kommissionen](#)
- ²⁹ [Mål för energipolitiken - Regeringen.se; Regeringen lanserar en färdplan för ny kärnkraft i Sverige - Regeringen.se](#)
- ³⁰ [Se t.ex. Klimatpolitiska rådets rapport 2024; Finansiering av klimatomställningen - Consilium](#)
- ³¹ [Social acceptans för klimatpolitik – vad säger forskningen? | Klimatpolitiska Rådet](#)
- ³² [Svenska trender 1986-2024; Social acceptans för klimatpolitik – vad säger forskningen? | Klimatpolitiska Rådet; Barn och unga upplever klimatoro; Axelsson m.fl. \(2024\) Stöd för och attityder till klimatpolitik i Sverige.](#)

-
- ³³ [Klimatpolitiska rådet \(2025\) *Social acceptans för klimatpolitik - vad säger forskningen?*](#)
- ³⁴ [Totalförsvaret 2025–2030 \(Proposition 2024/25:34\) | Sveriges riksdag](#)
- ³⁵ [OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2 | OECD](#)
- ³⁶ [Allvarstid. Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport 2023.](#)
- ³⁷ Se t.ex. [The Global Cooperation Barometer 2026 – Third Edition | World Economic Forum](#); [What is minilateralism and why does it matter in 2026? | World Economic Forum](#); [Reforging European Deterrence: Plurilateralism and ‘Coalitions of the Willing’ – KUNGL KRIGSVETENSKAPSAKADEMIEN](#)
- ³⁸ [OECD Employment Outlook 2023 | OECD](#); [OECD Employment Outlook 2024 | OECD](#)
- ³⁹ [Svenskarna och internet 2025 Sammanfattning; Konsekvenser av digitalt utanförskap | Karolinska Institutet](#)
- ⁴⁰ Se t.ex. [Europas digitala decennium | Utváření digitální budoucnosti Evropy; EU:s datastrategi \(europa.eu\)](#); [Data – en underutnyttjad resurs för Sverige: En strategi för ökad tillgång av data för bl.a. artificiell intelligens och digital innovation - Regeringen.se](#); [Dataförvaltningsförordningen | Digg: Rättsakten om digitala tjänster – för en säker och ansvarsfull miljö på nätet \(europa.eu\)](#); [Initiativ till EU-förordningar och EU-direktiv om digitalisering - SKR](#)
- ⁴¹ Se t.ex. [Nationell dataverkstad för regional och kommunal datadelning - Sveriges Dataportal](#); [Stöd till myndigheter i att tillgängliggöra skyddade data](#); [Integritetsbevarande metoder för en mer datadriven och samverkande förvaltning - Regeringen.se](#)
- ⁴² [Handslag för digitalisering - SKR](#)
- ⁴³ [Cybersäkerhet: vikten av att minska kostnaderna för cyberattacker | Nyheter | Europaparlamentet](#)
- ⁴⁴ [Tillväxtverket \(2025\) *Tillstånd och trender* 2025. För regional utveckling och tillväxt](#)
- ⁴⁵ [Tillväxtverket \(2025\) *Tillstånd och trender* 2025. För regional utveckling och tillväxt](#)
- ⁴⁶ [SCB \(2025\) *Regionala trender och prognoser 2025 Uppsala län*](#); [Tillväxtverket \(2025\) *Tillstånd och trender* 2025. För regional utveckling och tillväxt](#)
- ⁴⁷ [Finanspolitiska rådet \(2024\). Ekonomisk ojämlikhet i Sverige. Översikt av fakta och framtidsutmaningar.](#)
- ⁴⁸ [Finanspolitiska rådet \(2024\). Ekonomisk ojämlikhet i Sverige. Översikt av fakta och framtidsutmaningar.](#)
- ⁴⁹ [Arbetsmarknadsläget i Sveriges län](#)
- ⁵⁰ [Arbetsmarknadsläget i Sveriges län](#)
- ⁵¹ [Åtterrappport om behov hos långtidsarbetslösa som står särskilt långt från arbetsmarknaden](#)
- ⁵² [Byggprognos analys december 2025 - Boverket](#)
- ⁵³ [En tudelad bostadsmarknad – marknadsrapport om efterfrågan, vakanser och kötid | Sveriges Allmännyttan](#)
- ⁵⁴ [Mäklarsamfundet \(2025\) Villadröm och verklighet.; Regeringen \(2025\) Situationen för bostadsbyggande.](#)
- ⁵⁵ [Mäklarsamfundet på DN Debatt: arvsvågen ökar småhusutbudet | Mäklarsamfundet](#)
- ⁵⁶ [Vräkningar – utvecklingen sedan 2018 | Kronofogden](#)
- ⁵⁷ [Fördjupad analys om utanförskap. Slutrapport regeringsuppdrag 2024:2; Segregationsbarometern – Ett digitalt verktyg från Boverket](#)
- ⁵⁸ [Socioekonomisk rapport 2023 - Uppsala kommun](#)
- ⁵⁹ [Den byggda miljöns betydelse för att minska boendesegregation och ojämlika livsvillkor - Delmi](#)
- ⁶⁰ [Polisen: Utsatt område i Uppsala blir dubbelt så stort | SVT Nyheter](#)
- ⁶¹ [Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2025 — Folkhälsomyndigheten;](#)
- ⁶² [Ojämlikheten i hälsa går att förändra — Folkhälsomyndigheten; Filmer om folkhälsa — Folkhälsomyndigheten](#)
- ⁶³ [L 2019 nr 13 - Råd för att främja hälsosamma matvanor och förebygga fall hos äldre kvinnor och män; Samma behov – andra förutsättningar \(kortversion\) — Folkhälsomyndigheten](#)
- ⁶⁴ [Lägesrapport psykisk ohälsa 2024 – rekordmånga stressrelaterade sjukskrivningar - Försäkringskassan](#)

-
- ⁶⁵ [Psykisk hälsa och suicid i Sverige – Statistik om nuläge och utveckling fram till 2022 — Folkhälsomyndigheten](#)
- ⁶⁶ [Statistik om suicid — Folkhälsomyndigheten](#)
- ⁶⁷ [Ojämligheter i psykisk hälsa — Folkhälsomyndigheten](#)
- ⁶⁸ [SCB Undersökningarna av levnadsförhållandena; Sociala relationer 2022](#)
- ⁶⁹ [Svenska trender 1986-2024](#)
- ⁷⁰ [Ny studie: Stor klyfta i lycka mellan unga vuxna och äldre i Sverige - hhs.se - Handelshögskolan i Stockholm](#)
- ⁷¹ [Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention - Regeringen.se](#)
- ⁷² [Gender pay gap 2024 - Medlingsinstitutet; SCB \(2026\) Yrken i Sverige](#)
- ⁷³ [IFAU Forskning om kvinnor och män på arbetsmarknaden.](#)
- ⁷⁴ [Försäkringskassans lägesrapport – Sjuk av stress: Kvinnor löper dubbel risk](#)
- ⁷⁵ [Försäkringskassans lägesrapport – Sjuk av stress: Kvinnor löper dubbel risk](#)
- ⁷⁶ Skolverket (2025). [Elevers kunskapsförändring i matematik och naturvetenskap under ett läsår](#)
- ⁷⁷ Erikson, R. (2019). "Hur ska likvärdighet i skolan bäst bedömas?" i [Lika för alla? En ESO-antologi om skolans likvärdighet](#). ESO 2019:1.
- ⁷⁸ [En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning. SOU 2020:28](#); Erikson, R. (2019). "Hur ska likvärdighet i skolan bäst bedömas?" i [Lika för alla? En ESO-antologi om skolans likvärdighet](#). ESO 2019:1.
- ⁷⁹ [Digitala medier och barns och ungas hälsa — Folkhälsomyndigheten; mind-mar-unga-samre-i-en-digital-varld.pdf](#)
- ⁸⁰ [Stora skillnader i hur unga har det på sin fritid | MUCF](#)
- ⁸¹ [Fokus 24 – Platsens betydelse | MUCF](#)
- ⁸² [Barn och unga i kriminella nätverk Rapport 2023 13](#)
- ⁸³ [Barn och unga i kriminella nätverk | Brå - Brottsförebyggande rådet](#)
- ⁸⁴ [Ny socialtjänstlag 2025 – förberedelser och förändringar - Socialstyrelsen](#)
- ⁸⁵ [Unga 15-24 år \(AKU\) som varken arbetar eller studerar \(NEET\) efter arbetar/studerar eller ej, typ av data, kön och år. PxWeb](#)
- ⁸⁶ [Unga 15-24 år \(AKU\) som varken arbetar eller studerar \(NEET\) efter arbetar/studerar eller ej, typ av data, kön och år. PxWeb; Dubbelt så många unga utan arbete eller studier i områden med socioekonomiska utmaningar | MUCF](#)
- ⁸⁷ [Microsoft Word - Sammanfattning av regionala prognoser.docx](#), sid 7ff.
- ⁸⁸ [Marking 50 Years in the Struggle for Democracy | Freedom House](#)
- ⁸⁹ [Social tillit i höglärlanlandet Sverige | SOM-institutet, Göteborgs universitet](#), sid 153ff; [Gemenskapsbarometern – Institutet för bostads- och urbanforskning – Uppsala universitet](#).
- ⁹⁰ [Allvarstid. Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport 2023.](#)
- ⁹¹ [Polarisering i Sverige – Demokratirådets rapport 2021 | SNS.se](#)
- ⁹² [Val och politiska styren i kommuner och regioner - SKR; SOM-insitutet \(2025\) Svenska förtroendetrender 1986-2024](#)
- ⁹³ [Polarisering i Sverige – Demokratirådets rapport 2021 | SNS.se; Insitutet för framtidsstudier. Med migranternas röst; Att förstå opinionen om integration: Var står Sverige? - Delmi; Integration av unga i Sverige i ett flerdimensionellt perspektiv; Lindell J och Pelling L.\(2021\). Det svenska missnöjet](#)
- ⁹⁴ [Briefing note on systemic risk | UNDRR](#)
- ⁹⁵ [Svenska Demokratitrender 1986-2024](#)
- ⁹⁶ [Svenska Demokratitrender 1986-2024](#), sid 38 ff.
- ⁹⁷ [Integration bland unga - en mångkulturell generation växer upp | Institutet för Framtidsstudier | Institutet för Framtidsstudier är en självständig forskningsstiftelse som främjar framtidsperspektiv i forskning och samhällsdebatt \(iffs.se\); Migrant WVS | Institutet för Framtidsstudier | Institutet för Framtidsstudier är en självständig forskningsstiftelse som främjar framtidsperspektiv i forskning och samhällsdebatt \(iffs.se\)](#)
- ⁹⁸ [En kulturkanon för Sverige - Regeringen.se](#)

-
- ⁹⁹ [Everyday norms have become more permissive over time and vary across cultures | Communications Psychology](#); Prata inte på bio (för fan) – svenska och globala vardagsnormer kartlagda | Institutet för Framtidsstudier | Institutet för Framtidsstudier är en självständig forskningsstiftelse som främjar framtidsperspektiv i forskning och samhällsdebatt.
- ¹⁰⁰ Svenska Demokratitrender 1986-2024; Svenska ungdomstrender 1986-2024.
- ¹⁰¹ [demokratiradets-rapport-2022-den-lokala-demokratins-vagval.pdf](#)
- ¹⁰² [ENISA Threat Landscape 2022 — ENISA \(europa.eu\)](#)
- ¹⁰³ [The Struggle for Trust Online | Freedom House](#); För en lättillgänglig beskrivning av mekanismer och definitioner av kunskapsresistens och alternativa fakta, se t.ex. Wikforss, Å (2020). *Alternativa fakta. Om kunskapen och dess fiender*.
- ¹⁰⁴ [Politikernas trygghetsundersökning 2025 | Brå - Brottsförebyggande rådet](#)
- ¹⁰⁵ [Sänkning av terrorhotnivån till förhöjt hot - Säkerhetspolisen](#)
- ¹⁰⁶ [Anmällda brott | Brå - Brottsförebyggande rådet](#)
- ¹⁰⁷ [Otrygghet och oro för brott | Brå - Brottsförebyggande rådet](#)
- ¹⁰⁸ [Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2025](#)
- ¹⁰⁹ [Svarta siffror - en ESO-rapport om den kriminella ekonomins omfattning; EBM:s lägesbild 2025 | Ekobrottsmyndigheten; Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2025](#)
- ¹¹⁰ [Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2025; Kunskapsrapport – Avancerade angrepp mot välfärdssystemen - Utbetalningsmyndigheten](#)
- ¹¹¹ [Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2025](#)
- ¹¹² [Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.](#)
- ¹¹³ [vinnova-rapport_strategisk-framsyn-for-innovation-ny-version.pdf](#)
- ¹¹⁴ [Strategisk framsyn](#)
- ¹¹⁵ Must årsöversikt 2021 [Rapporter - Försvarsmakten \(forsvarsmakten.se\)](#); [Sammanfattning - Säkerhetspolisen](#)
- ¹¹⁶ [Totalförsvaret 2025–2030 \(Proposition 2024/25:34\) | Sveriges riksdag](#)
- ¹¹⁷ [Försvarsbeslutet 2025–2030 - Regeringen.se](#)
- ¹¹⁸ [Om civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst](#)
- ¹¹⁹ [Vi har det i oss](#)
- ¹²⁰ Se t.ex. MSB (2018), *Nationell risk- och förmågebedömning 2018*; MSB (2019), *Samverkansövningar – lärande och nytta*. MSB (2021), *Kraftsamling – för en stärkt civil beredskap*. MSB (2024) *Utvärdering av den aktörsgemensamma hanteringen av tre händelser ur ett krisberedskapsperspektiv*, Regeringen (2021) *Struktur för ökad motståndskraft*. SOU 2021:25.
- ¹²¹ [susanna-alexius-pm-forskningsoversikt-mal-och-resultatstyrning.pdf](#); Alvehus J, Kastberg Weichelsberger G (2024). *Om expansion, elevering och mittokrati*; [Slutrapport Produktivitsdelegationen v1.1](#)
- ¹²² Alvehus J, Kastberg Weichelsberger G (2024). *Om expansion, elevering och mittokrati*; Hall, P (2025) *Varför ökar den offentliga byråkratin i Sverige?*
- ¹²³ Alvehus J, Kastberg Weichelsberger G (2024). *Om expansion, elevering och mittokrati*; [Slutrapport Produktivitsdelegationen v1.1](#)
- ¹²⁴ [Sveriges digitaliseringsstrategi 2025–2030](#), sid 32.
- ¹²⁵ [Vad är digital arbetsmiljö? - Suntarbetsliv](#)